

Angående byggnadsminnesförklaring av E W-stugan, Arbetslösas hem, Skulnäs 1:23, Nätra församling, Örnköldsviks kommun

LÄNSSTYRELSENS AVGÖRANDE

Länsstyrelsen förklarar E W-stugan, Arbetslösas hem, Skulnäs 1:23, Nätra församling, Örnköldsviks kommun som byggnadsminne enligt 3 kap. 1 § lagen (SFS 1988:950) om kulturminnen m m.

Frågan om byggnadsminnesförklaring av den aktuella byggnaden väcktes 1998-06-26 av länsmuseumchef Tommy Puktörne.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar för byggnadens underhåll.

Om särskilda skäl finns får Länsstyrelsen enligt 3 kap. 14 § kulturminneslagen lämna tillstånd till ändring av byggnadsminne.

Enligt 3 kap. 21 § kulturminneslagen gäller detta beslut omedelbart även om det överklagas.

MOTIV FÖR BESLUT

Länsstyrelsens beslut grundar sig på den välbevarade stugans mycket stora kulturhistoriska värde, som både vilar på dess autentiska uppenbarelse och dess specifika användning. E W-stugan är ett vittnesbörd om vår näralliggande sociala historia då Sverige, liksom övriga delar av västvärlden, led under ekonomisk depression och arbetslösheten var stor. Det ideella initiativet att uppföra en övernattningsstuga för alla dem som arbetsvandrade eller luffade utmed vägarna är ovanligt och stugan är tämligen unik i sitt slag idag. Den har bibehållit sin funktion och ännu stannar ett fåtal vandrare till för att sova en natt eller två.

SKYDDSFÖRESKRIFTER

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas eller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras.
2. I byggnaden får ingrepp inte göras i stomme, ursprunglig planlösning eller äldre fast inredning.

3. Byggnaden skall underhållas så att den inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras med traditionella byggnadsmaterial och metoder på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar

BESKRIVNING

E W-stugan ligger i en svag sluttning intill en naturlig höjd, som i öster sprängts för framdragningen av E4. Stugan står på naturstensgrund och har en regelstomme med utvändigt liggande fasspontpanel samt sadeltak belagt med pannplåt. Stugan är faluröd med vita foder och knutar. Den består idag av en förstuga, ett rum och kök. Entrén sker från väster där dörren består av liggande panel av samma typ som fasaderna. I öster har ett förråd för ved och cyklar byggts till med stående plank och pulpettak. På norra gaveln sitter skylten "E W stugan. Arbetslösas hem", ursprungligen tillverkad av en tacksam nattgäst. Den är målad med röd text på en skiva med träram. Allt är bevarat som det såg ut under 1930-talet. Vedspisen står kvar, centralt placerad i stugan, likaså emaljfaten, mjölkhämtaren, strykjärnet, flaskan med ricinolja och järnsängarna. Ett bleknat plakat på väggen redogör för några av husets få men enkla regler. Hit hör "Spotta ej på golvet!", "Var varsam med elden", "Bort med spritdryckerna" och "Broderskap". Alla väggar i stugans enda rum och kök är tapetserade med gamla färgglada filmaffischer från 1930-talet fram till början av 1960-talet. Förklaringen till detta är att en släkting i familjen var filmfantast och då jobbade på Docksta bio.

HISTORIK

Skulnäs by bestod av tre gårdar 1850 och var belägen en bit väster om nuvarande E4, vid den samfälliga jorden som bildades vid laga skiftet 1852. Den nuvarande fastigheten 1:3 kallades då hemmanet D och var ursprungligen en del av hemmanet nr 1. Vid skiftet överfördes gården, som omfattade 3½ seland jord, till Nils Petter Nilssons omyndiga barn. Någon vägsträckning över fastigheten fanns inte och Skulesjön omflöt den holme som idag kallas Lillholmen. Gårdsläget, med huvudbyggnaden, flyttades (nyuppfördes) troligen efter skiftet och placerades långt ned mot Skulesjön i sydöst. När Erik Westman från Nyland i Nätra socken köpte fastigheten är oklart.

E W-stugan uppfördes i den nordvästra delen av fastigheten av Erik och Hedvig Westman för att ge husrum till de tusentals svenskar, som framför allt på 1930- och 40-talen gick på luffen. Byggstarten skedde i augusti 1931 och i december samma år blev den färdig. Byggnaden omfattade då förstuga, ett rum och kök. Här inrättades nio bäddar, elektriskt ljus, ny korkmatta på golvet och en kokspis inklusive all nödvändig köksutrustning. Här kunde Westmans både erbjuda husrum och själva avlastas från alla som knackade på dörren. Bondgården tillhörde de gårdar som hade gott rykte bland luffarna och de arbetslösa. Under sina första tio år hade stugan 15 000 besökare. Det fanns plats för 6-10 personer i britsarna, men vissa nätter trängde uppemot 15 personer ihop sig. De delade på allt, från amerikafäsket och potatisen till lössen som många bar med sig. Av denna anledning byggde man senare en tvättstuga där de både

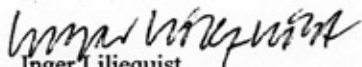
kunde tvätta sina kläder och sig själva. Tvättstugan försvann dock när nya E4 byggdes, enligt uppgift omkring 1955. Då flyttades också stugan en aning västerut. På äkta folkrörelsemanér fanns också ett nykterhetsengagemang med i bilden från Westmans sida. Familjen var även fredsaktivister och tidigare satt ett brutet gevär i plåt på en stång på taket.

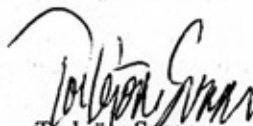
HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som inte är nöjd med detta beslut, kan överklaga det hos Länsrätten i Västernorrlands län genom en skrivelse som dock skall sändas till Länsstyrelsen, Kulturmiljö, 871 86 Härnösand.

Skrivelsen skall ha kommit in inom tre veckor från den dag vederbörande har fått del av beslutet. Ytterligare upplysningar om sådant överklagande lämnas i bilagt informationsblad 'Fullföljdshänvisning'.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har även länsantikvarien och jurist deltagit.

Inger Liliequist
tf länsråd

Torbjörn Svaan
antikvarie

Kopia till:

Riksantikvarieämbetet, kulturmiljöavdelningen, Box 5405, 114 84 Stockholm
Örnsköldsviks kommun, Plan- och miljönämnden, 881 90 Örnsköldsvik

För åtgärder enligt 3 kap 8 § kulturminneslagen

Inskrivningsmyndigheten vid Örnsköldsviks tingsrätt, Box 304, 891 27 Örnsköldsvik
Överlantmästarmyndigheten i Västernorrlands län, Box 154, 871 23 Härnösand